

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра соціальної психології та психології розвитку

Проректор _____

С.В. Шарин

“ ”

20

р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЕКЗИСТЕНЦІЙНА АРТ-ТЕРАПІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

за освітньо-професійною програмою «Психологія»
Перший (бакалаврський) освітній рівень

галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 053 - Психологія
(шифр і назва спеціальності)
(назва спеціалізації)

інститут, факультет філософський
(назва інституту, факультету)

Івано-Франківськ – 2019 рік

Робоча програма психологічне консультування
(назва навчальної дисципліни)
для студентів за залузаю знань 05 – Соціальні та поведінкові науки,
спеціальністю 053 – Психологія. „29” серпня, 2019 р. – 28 с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)
Паркулаб Оксана Григорівна, доцент кафедри соціальної психології та психології розвитку, кандидат психологічних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології та психології розвитку

Протокол від “29” серпня 2019 р. № 1

Завідувач кафедри педагогічної та вікової психології

(підпис)

(Заграй Л.Д.)
(прізвище та ініціали)

“29” серпня 2019 р.

Схвалено науково-методичною радою філософського факультету.

Протокол від “5” вересня 2019 р. № 1

“5” вересня 2019 р.

Голова

(підпис)

(Пілецька Л.С.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів відповідних ECTS – 3,0	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва)	вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність: 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		3	3
Індивідуальне науково-дослідне завдання : <u>мультимедійна презентація</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		5	5
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: Перший (бакалаврський)	12 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	6 год.
		Лабораторні	
		__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
Індивідуальні завдання:		Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – $0,333 : 0,666 = 1/3 : 2/3$

для заочної форми навчання – $0,111 : 0,888 = 1/10 : 9/10$

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів із сучасними підходами до практики психологічної допомоги клієнтам з екзистенційними проблемами; вироблені базових практичних умінь і навичок використання арт-терапевтичних методів і технік; формуванні морально-етичних принципів і відповідальності; усвідомленні професійної ідентичності та становленні фахової компетентності майбутніх психологів.

Завдання:

Спецкурс "Екзистенційна арт-терапія" спрямований на реалізацію прикладної складової професійного становлення майбутніх психологів в умовах вишу, що передбачає поєднання фахової та практичної підготовки, забезпечення ґрунтовних знань з теорії та методики надання психологічної допомоги клієнтам з екзистенційними проблемами засобами арт-терапії.

Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології та професійної підготовки у процесі навчання, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання з консультативної психології у практичних ситуаціях;
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області консультативної психології та розуміння професійної діяльності психолога-консультанта;
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним;
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення;
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- ЗК11. Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

Фахові компетентності:

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом консультативної психології;
- СК3. Здатність до розуміння природи людської поведінки, діяльності та вчинків;
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел;
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій;

СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу;
СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики;
СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технологій психологічної допомоги.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Забезпечувати оптимальні психолого-педагогічні умови розвитку особистості.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія й практика екзистенційної арт-терапії

Тема 1. Теоретико-методологічні засади екзистенційної арт-терапії.

Тема 2 . Психологічні механізми. Екзистенційна модель механізмів захисту.

Тема 3. Особливості консультативного контакту в екзистенційній арт-терапії.

Тема 4. Структурування арт-терапевтичного процесу.

Тема 5. Психотерапевтичні методи дослідження людської екзистенції.

Тема 6. Арт-терапевтичний підхід до консультування клієнтів з екзистенційними проблемами.

Зміст курсу:

Змістовий модуль: Теорія й практика екзистенційної арт-терапії

Тема 1. Теоретико-методологічні засади екзистенційної арт-терапії.

Сутність екзистенційної концепції терапевтичної допомоги. Форми буття у світі. Види тривоги та провини. Поняття трансценденції. Межові екзистенційні тривожності (смерть, свобода, ізоляція, безглуздість). Екзистенційно-гуманістичний підхід до арт-терапії. Особливості застосування арт-терапії як методу особистісного зростання через творче самовираження. Види арт-терапії

Тема 2. Психологічні механізми. Екзистенційна модель механізмів захисту.

Психологічний зміст проєкції. Риси переносу і контрпереносу в терапії. Види захисту від тривоги, пов'язаної зі смертю, свободою, ізоляцією, безглуздістю.

Тема 3. Особливості консультативного контакту в екзистенційній арт-терапії.

Гуманістичні принципи арт-терапевтичної взаємодії. Риси екзистенційно орієнтованого консультанта. Психологічний зміст понять: автентичність, зустріч, «тут і тепер». Специфіка стосунків «екзистенційний консультант-клієнт».

Тема 4. Структурування арт-терапевтичного процесу.

Простір арт-терапевтичного процесу, його фізичний та емоційний компоненти. Модель арт-терапевтичної сесії (заняття). Система арт-терапевтичних занять.

Тема 5. Психотерапевтичні методи дослідження людської екзистенції.

Арт-терапевтична діагностика в контексті герменевтичних методів. Феноменологія, дослідницькі ресурси і обмеження методу арт-терапевтичної діагностики. Феноменологічний аналіз досвіду переживання себе-у-світі. Арт-терапевтичні техніки і методи особистісного зростання (малювання, тілесно-орієнтована терапія, бібліотерапія, казкотерапія).

Тема 6. Арт-терапевтичний підхід до консультування клієнтів з екзистенційними проблемами.

Екзистенційний досвід і малювання. Екзистенційна герменевтика душевного страждання (неврози, психосоматика, депресії) на матеріалі художньої літератури (бібліотерапія). Екзистенційний аналіз з використанням методів арт-терапії. Прикладна логотерапія. Зміст свідомого і несвідомого в логотерапії. Відчуття екзистенційного вакууму.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма

	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теорія й практика екзистенційної арт-терапії												
Тема 1. Теоретико-методологічні засади екзистенційної арт-терапії.	14	2	2			10	14	1	1			12
Тема 2 . Психологічні механізми. Екзистенційна модель механізмів захисту.	14	2	2			10	14	-	1			13
Тема 3. Особливості консультативного контакту в екзистенційній арт-терапії.	14	2	2			10	14	-	1			13
Тема 4. Структурування арт-терапевтичного процесу.	16	2	4			10	16	1	1			14
Тема 5. Психотерапевтичні методи дослідження людської екзистенції.	16	2	4			10	16	1	1			14
Тема 6. Арт-терапевтичний підхід до консультування клієнтів з екзистенційними проблемами.	16	2	4			10	16	1	1			14
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18			60	90	4	6			80
Усього годин	90	12	18			60	90	4	6			80

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.ф.н./з ф.н.)
1.	Предмет екзистенційної арт-терапії	2 (1)
2.	Психологічні механізми захисту.	2 (1)
3.	Особистість екзистенційно орієнтованого консультанта. Етика та відповідальність	2 (1)
4.	Зміст та структура арт-терапевтичного процесу	2 (1)
5.	Арт-терапевтична діагностика	2 (1)
6.	Арт-терапевтичний підхід до консультування клієнтів з екзистенційними проблемами.	2 (1)
	Всього	12 (6)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д.ф.н. (з.ф.н.)
1.	Предмет екзистенційної арт-терапії	10 (12)
2.	Психологічні механізми захисту.	10 (13)
3.	Особистість екзистенційно орієнтованого консультанта. Етика та відповідальність	10 (13)
4.	Зміст та структура арт-терапевтичного процесу	10 (14)
5.	Арт-терапевтична діагностика	10 (14)
6.	Арт-терапевтичний підхід до консультування клієнтів з екзистенційними проблемами.	10 (14)
	Разом	60 (80)

Загальні завдання до самостійної роботи

Робота над науково-понятійним апаратом з курсу “Екзистенційна арт-терапія”, впорядкування словників, опрацювання додаткової психологічної літератури з тем, що вивчаються (див. практичні заняття); анотування й конспектування першоджерел, підготовка реферату чи презентації, психологічний аналіз проєктивних малюнків, проведення самоаналізу, виконання експрес-тестів. Під час вивчення спецкурсу студентам пропонується виконання окремого виду наукової діяльності за вибором, наприклад, участь у наукових конференціях, олімпіадах, конкурсах з психології, написання наукової статті, тез тощо.

Практичне заняття № 1
Предмет екзистенційної арт-терапії
Завдання для самостійної роботи

I. Практичні завдання:

- а) наведіть приклад звернення потенційного клієнта по психологічну допомогу та визначте спектр екзистенційних проблем, які можна вирішити за допомогою арт-терапії;
- б) користуючись відомою класифікацією, вкажіть види арт-терапії;

II. Гносеологічні завдання:

- а) сформулюйте теоретичні ідеї, у контексті яких виникла арт-терапія;
- б) підготуйте цитати і/або передайте зміст висловлювань відомих психотерапевтів про арт-терапію; проаналізуйте погляди відомих арт-терапевтів на процес терапії мистецтвом.
- в) обміркуйте теми й запитання для дискусії;
- г) підготуйте виступ (повідомлення), користуючись додатковою літературою.

III. Дидактичні завдання:

Дайте відповіді на запитання експрес-тесту.

Література:

Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.58-63.

<http://www.d-learn.pu.if.ua>

Нельсон-Джоунс Р. Теорія і практика консультування : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000. С.30-59, 138-186. <http://www.klex.ru/6c9>

Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапія : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2007. С. 370-392, 291-351. <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1295/2/>

Москалець В.П. Психологія особистості : навч.посіб. Київ, 2013. 354-367.

Є. Глива. Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник. Острог-Київ, 2004. С.45-64, 151-190.

Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: навч.-метод. посібник / З. Г. Кісарчук,

Я. М. Омельченко,

Г. П. Лазос та ін. /

за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. С.26-100. <http://inpsy.naps.gov.ua/userfiles/files>

Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. С.175-193, 215-241.

https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf

Колпакчи О. С. Арт-терапія : курс лекцій : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2016. С.6-25.

Практичне заняття № 2
Психологічні механізми захисту.
Завдання для самостійної роботи

1. Навчальне завдання:

- а) наведіть приклади застосування техніки проєкції та дії механізмів переносу і контрпереносу.
- б) підібрати мультимедійний матеріал з арт-терапії. Обґрунтуйте застосування проєктивного підходу до інтерпретації образотворчої продукції.
- в) вкажіть спектр показань для проведення арт-терапевтичної роботи в системі освіти, медицини.

2. Творче завдання:

Написати есе на тему “Арт-терапевтичні традиції України (Галичина, Буковина, Слобожанщина тощо)”.

3. Інтерактивні завдання:

1) завдання для виконання в парах: виберіть собі партнера в групі студентів і застосуйте проєктивну техніку.

4. Завдання для самоаналізу:

Виконати вправу “Захисні механізми” (психоаналіз).

Література:

Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.22-27, 58-63, 77 <http://www.d-learn.pu.if.ua>

Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000.

С.30-59, 138-186. <http://www.klex.ru/6cq>

<http://www.d-learn.pu.if.ua>

Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: підручник. Київ, 2011. С.8-26.

<https://www.twirpx.com/file/394644/>

Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції : навч. посіб. / за ред Т.С. Яценко. Київ, 2008. С. 9-94. https://library.udpu.edu.ua/library_files/423691.pdf

Колпакчи О. С. Арт-терапія : курс лекцій : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2016. С.29-31, 66-68.

Ільченко І.С. Арт-терапія: навч. посібн. для студ.

Умань, 2013.С.32-50. <http://chito.in.ua/navchalenij-posibnik-dlya-studentiv-dennoyi-ta-zaочноyi-formi.html>

Практичне заняття № 3

Особистість екзистенційно орієнтованого консультанта. Етика і відповідальність Завдання для самостійної роботи

I. Дидактичні завдання:

1. Визначте, до якої категорії професійних знань належать наступні твердження консультанта:

- “не нашкодь”;
- “деяких клієнтів слід вчити правильно жити”;
- “особисті проблеми консультанта не впливають на стосунки з клієнтом”;
- “найкращий консультант – розумний консультант”.

2. Сформулюйте 5-6 висловлювань, які належать кваліфікованому і, які – некваліфікованому консультантові. Наприклад: “Зараз має значення лише те, що ви відчуваєте”; “Вам не слід хвилюватися через такі дрібниці”.

3. Ігрове завдання:

Уявіть, що ви арт-терапевт і вам необхідно обладнати арт-терапевтичний кабінет. Опишіть основні атрибути арт-терапевтичного кабінету, здійсніть розподіл на зони, детально продумайте його естетичне оформлення тощо.

4. Інтерактивне завдання:

1) Підберіть 2-3 вправи на розвиток навичок невербальної взаємодії для застосування в групі з навчальною метою. Наприклад, вправа “Дотик”.

Мета – розвивати тактильну сенситивність, виявити невербальні погляджування.

Завдання: всі студенти сідають у коло, а один – у центрі, кладе руки долонями вгору і закриває очі. Всі підходять до нього, аби покласти руки йому на долоні. Треба відгадати того, хто підійшов.

2) завдання для групової роботи:

виконати вправу, застосувавши арт-терапевтичну техніку «Дзеркало». Інструкція: один учасник виконує роль лідера, інший — того, кого ведуть. Завдання лідера — вести за собою, інший учасник – рухається за ним у тому ж темпі, намагаючись якомога точніше повторити його рухи. Після обговорення відчуттів і переживань обох партнерів відбувається обмін ролями. Наприкінці вправи важливо з'ясувати, в якій ролі кожен з учасників посувався впевненіше, комфортніше та більш захищеним.

Література:

Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. Київ, 2007. С.75-85? 178-187.

http://shron1.chtyvo.org.ua/Tsymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modu_lno-reitynhovyi_kurs.pdf

- Паркулаб О.Г. Основи психологічного консультування: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.35-40. <http://www.d-learn.pu.if.ua>
- Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: підручник. Київ, 2011. С.8-26. <https://www.twirpx.com/file/394644/П>
- Приходько Ю. О. Практична психологія: Введення у професію: навч. посібник. Київ, 2010. 90-105 с. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/praktichna_psixologia.pdf
- Лебедева Л. Д. Практика арт-терапії: підходи, діагностика, система занять. Санкт-Петербург : Речь, 2003. С.7-28. <https://www.klex.ru/eon>
- Колпакчи О. С. Арт-терапія : курс лекцій : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2016. С.6-42.
- Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. Санкт-Петербург, 2001. 224 с. <http://psiholog-dnepr.com.ua/view-and-read/knigi-po-skazkoterapii>

Семінарське заняття № 4

Зміст і структура арт-терапевтичного процесу

Завдання для самостійної роботи

I. Експериментально-дослідницьке завдання:

1. Використайте в повсякденному житті наступні прийоми підтримки: підбадьорювання і заспокоєння. Запишіть їх і проаналізуйте.

3. Наведіть приклади застосування наступних технік: відкриті й закриті запитання, інтерпретація, конфронтація, відображення почуттів, саморозкриття, зворотний зв'язок, резюме.

II. Ігрове завдання:

3 групи студентів оберіть собі партнера для проведення психологічного консультування. Уявіть себе психологом-консультантом і розпочніть першу бесіду з клієнтом.

III. Консультативний практикум:

1. Застосуйте техніку «плями, каракулі» (за М. Бетенські).

Мета: спонукати особистість дорослого / дитини до саморозкриття, дослідження власного емоційного стану, розвитку творчої уяви.

Опис техніки: ця образотворча техніка застосовується в поєднанні з музикою. Учасникам пропонується вибрати папір і образотворчі матеріали за бажанням, послухати ритм і настрій музичного твору, уявити собі образ, про який розповідає музика, потім зобразити його експресивно (за допомогою каракулів, ляпок, ліній, крапок, плям, відбитків тощо).

На етапі обговорення учасники розповідають про свій малюнок, при цьому зазначають: Чи вийшло передати задуманий образ?, Чи зобразили щось несподіване і на що воно схоже?, Що означає обраний для малюнка колір? Інші учасники терапевтичної групи теж долучаються до обговорення та інтерпретації робіт, розповідають про свої враження від творчого процесу, відзначають емоційний клімат у групі.

2. Підберіть та застосуйте арт-терапевтичні техніки з потенційним клієнтом.

Загальні питання, що можуть застосовуватися при різних арт-терапевтичних вправах:

- Що ти створив? Розкажи про це.

- Як називається твоя робота?

- Які відчуття у тебе були, коли ти малював/ліпив/грав/танцював?

- З яких елементів складається твоя робота?

- Що вони означають? Які стосунки між різними елементами, як вони взаємопов'язані?

- Якщо б твоя робота могла говорити, що б вона тобі розповіла?

IV. Дидактичне завдання:

Дайте відповіді на запитання експрес-тесту.

Література:

- Ільченко І.С. Арт-терапія: навч. пос. для студ. Умань, 2013.С.55-59. <http://chito.in.ua/navchalenij-posibnik-dlya-studentiv-dennoyi-ta-zaочноyi-formi.html>
- Колпакчи О. С. Арт-терапія : курс лекцій : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2016. С.59-66.

Бетенски Мала Гитлин. Что ты видишь? Новые методы арт-терапии. Москва, 2002. С.25-31.

<https://docplayer.ru/80566212-Betenski-что-ты-видишь-новые-методы-арт-терапии-skachat.html>

Дженнингс Сью. Сны, маски и образы: Практикум по арт-терапии. С. 37-59.

<https://www.klex.ru/eon>

Колпакчи О. С. Арт-терапия : курс лекцій : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2016. С.59-66.

Лебедева Л. Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий. Санкт-Петербург, 2003. С.65-105. <https://www.klex.ru/eon>

Семінарське заняття № 5

Арт-терапевтична діагностика

Завдання для самостійної роботи

I. Провести самоаналіз:

Підберіть проективні тести для самодіагностики. Зробіть висновок про ймовірні проблеми, пов'язані з діагностованими сферами.

II. Консультативний практикум:

Завдання для групової роботи: застосуйте стандартизовані методики, спрямовані на дослідження особистісної ідентичності. За допомогою тесту М. Куна, а також тесту Т. Макпартленда, можна виявити актуалізовані самоідентифікації та їх включеність у цілісне утворення психосоціальної самоідентичності. Досліджуваним пропонується дати не менше 10 відповідей на запитання «Хто я?». До пріоритетних статусних категорій, що характеризують зрілу ідентичність, відносять такі, як: «планетарна», «загальнолюдська», «громадянська», «етнічна», «групова» та ін.

У контексті арт-терапевтичної роботи даний тест застосовують у поєднанні зі спонтанним малюнком на тему «Хто Я?». Ця методика не займає багато часу, але забезпечує матеріалом для проведення якісної інтерпретації.

Інструкція: кожному учаснику дослідження пропонується намалювати образ Я і дати портрету назву. Необхідно підкреслити, що зовнішній вигляд малюнка та якість виконання є менш важливими, ніж той символічний смисл, який допомагає виявити (розкрити та розповісти) про людину щось важливе. У підсумку, два способи виконання завдання «Хто Я?» дозволяють порівняти вербальні та невербальні характеристики, що відображають взаємодію свідомих і несвідомих аспектів психічного життя людини. Будучи органічною складовою арт-терапевтичного заняття, художня діяльність збагачує комунікацію і соціальний репертуар, допомагає реалізувати той внутрішній потенціал людини, який і складає основу позитивних змін особи в майбутньому.

Література:

Васьківська С. В. Основи психологічного консультування [Текст] : підручник. Київ : Ніка-Центр, 2011. 42-64 с. <https://studfiles.net/preview/5260593/page:2/>

Дженнингс Сью. Сны, маски и образы: Практикум по арт-терапии. С. 37-59.

<https://www.klex.ru/eon>

Ільченко І.С. Арт-терапия: навч. посібн. для студ.

Умань, 2013.С.59-67. <http://chito.in.ua/navchalenij-posibnik-dlya-studentiv-dennoyi-ta-zaочноyi-formi.html>

Ільченко І.С. Арт-терапия: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. <http://chito.in.ua/navchalenij-posibnik-dlya-studentiv-dennoyi-ta-zaочноyi-formi.html>

Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. 288 с. <http://westudents.com.ua/knigi/535-psihoterapiya-kalna-nf.html>

Колпакчи О. С. Арт-терапия : курс лекцій : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2016. С.46-272.

Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. Москва, 2003. С. 145-226. <http://ural-education.ru/wp-content/uploads/2016/12/>

Лебедева Л. Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий. Санкт-Петербург, 2003. С.65-105. <https://www.klex.ru/eon>

Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: навч.-метод.

посібн. / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ, 2015. С.26-100. <http://inpsy.naps.gov.ua/userfiles/files>

Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування. Київ, 2004. С.9-96.

Ялом, И. Д. Экзистенциальная психотерапия. Москва, 2005. 576 с.

<http://www.psylib.ukrweb.net/books/yalom01/index.htm>

Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції : навч. посібник. Київ: Вища школа, 2004. 679 с. <https://www.twirpx.com/file/1068120/>

Семінарське заняття № 6

Арт-терапевтичний підхід до консультування клієнтів з екзистенційними проблемами.

Завдання для самостійної роботи

I. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ):

Визначте проблеми ваших однолітків методом опитування. Вкажіть, до яких сфер життя вони належать. Опишіть якусь одну психологічну проблему, що потребує допомоги консультанта, та вкажіть ймовірні способи її вирішення за допомогою методів арт-терапії.

II. Підготувати презентацію або реферат на одну із запропонованих тем.

Вимоги до написання ІНДЗ:

- структура роботи: план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел (не менше 10 джерел);
- відповідність змісту обраній темі;
- логіка викладу;
- ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми;
- методи дослідження;
- практичні рекомендації;
- обсяг – 8-10 друк. стор.

III. Виконати творчі завдання:

1. Героєм якої казки ви можете себе уявити?
2. Складіть казку, вводячи в текст наступні слова: дракон, змія, ліс, сніг, день, палац, світло, перстень, валіза, річка. Завдання: вказати архетипи.
3. Проінтерпретуйте сновидіння, застосовуючи невербальні методи (наприклад, протанцювати або намалювати сновидіння).

Практичне завдання: скласти список художніх творів, які можливо використовувати як бібліотерапевтичні, спрямовані на допомогу клієнтам з екзистенційними проблемами. У список має бути включено мінімум 10 творів різних авторів з докладним описом можливого терапевтичного ефекту від даного твору.

Література:

Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапія : учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2007. С. 370-392, 291-351. <http://dSPACE.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1295/2/>

Дженнингс Сью. Сны, маски и образы: Практикум по арт-терапии. С. 37-59. <https://www.klex.ru/eon>

Є. Глива. Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник. Острог-Київ, 2004. С.45-64, 151-190.

Ільченко І.С. Арт-терапія: навч. посібн. для студ. Умань, 2013. С.59-67. <http://chito.in.ua/navchalenij-posibnik-dlya-studentiv-dennyoi-ta-zaochnoyi-formi.html>

Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник. Київ, 2010. С.175-193, 215-241. https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf

Москалець В.П. Психологія особистості : навч.посіб. Київ, 2013. 354-367.

Нельсон-Джоунс Р. Теорія и практика консультування : уч. пос. Санкт-Петербург, 2000. С.30-59, 138-186. <http://www.klex.ru/6c9>

Паркулаб О.Г. Основи психотерапії: навч.-метод. комплекс. Івано-Франківськ, 2007. С.58-63. <http://www.d-learn.pu.if.ua>

Питання для самоконтролю:

1. Історія виникнення арт-терапії.
2. Зміст поняття та функції екзистенційної арт-терапії.
3. Спектр екзистенційних проблем, які можна вирішити за допомогою арт-терапії.
4. Вкажіть основні форми і методи арт-терапії.
5. Визначте мету та цілі терапії мистецтвом.
6. Розкрийте терапевтичне значення арт-терапії.
7. Вкажіть види арт-терапії.
8. Хто вперше в європейців почав застосовувати термін «арт-терапія»?
9. Проаналізуйте погляди відомих арт-терапевтів на процес терапії мистецтвом.
10. Сформулюйте теоретичні ідеї, у контексті яких виникла арт-терапія?
11. З позиції психоаналізу, який основний механізм терапевтичного впливу в арт-терапії?
12. Розкрийте основні відмінності арт-терапії від інших методів терапії.
13. Психологічні механізми. Екзистенційна модель механізмів захисту.
14. Яке значення символічного матеріалу в арт-терапії?
15. Окресліть спектр проблем, у вирішенні яких можна застосовувати техніки арт-терапії.
16. Сформулюйте загальні рекомендації щодо застосування методу арт-терапії.
17. Арт-терапевтичний підхід до консультування клієнтів з екзистенційними проблемами.
18. Визначте структуру арт-терапевтичного заняття.
19. Етапи арт-терапевтичного процесу.
20. Сформулюйте основні завдання арт-терапевтичного процесу.
21. Метод арт-терапевтичної діагностики.
22. Що таке арт-терапевтичний вплив?
23. Зобразіть схематично арт-терапевтичний вплив.
24. Гуманістичні принципи арт-терапевтичної взаємодії.
25. За якими критеріями здійснюється класифікація образотворчих матеріалів?
26. Ізотерапія: мета і особливості застосування ізотерапії.
27. Функції, переваги та недоліки ізотерапії.
28. Бібліотерапія: мета, завдання, практика застосування.
29. Охарактеризуйте фактори психотерапевтичного впливу казкотерапії.
30. Драматерапія: мета та завдання.
31. Цілі, завдання та можливості ігрової терапії.
32. Організація простору кабінету ігрової терапії і його обладнання.
33. Психотерапевтичні можливості роботи з ляльками: пальчикові ляльки, маріонетки.
34. Пісочна терапія: мета і завдання.
35. Обладнання кабінету, в якому проводиться пісочна терапія.
36. Поняття музичної терапії. Механізми впливу музики на людину. Особливості застосування методу.
37. Танцювальна терапія: цілі, завдання, методичні прийоми і техніки.
38. Метод фототерапії, його мета та функції.
39. Психотерапевтичні можливості в роботі з масками.
40. Індивідуальна та групова робота з колажами.

9. Індивідуальні завдання

робота над науково-понятійним апаратом з курсу “Екзистенційна арт-терапія”, упорядкування словника, опрацювання додаткової психологічної літератури з тем, що вивчаються, анотування й конспектування першоджерел, підготовка презентації, реферату чи доповіді. *Індивідуальні завдання* мають на меті

поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Для обов'язкового виконання студентам пропонується виконати такий вид позааудиторної індивідуальної роботи як індивідуальні науково-дослідні завдання, кожне з яких окремо подається, захищається та оцінюється.

Порядок подання та захист індивідуального науково-дослідного завдання:

1. Виконана робота подається у вигляді мультимедійної презентації та/або скріплених аркушів формату А4 (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання.

2. Творча робота подається викладачу, який проводить практичні заняття з даної дисципліни за два тижня до семестрового контролю.

3. Оцінка за роботу виставляється на заключному практичному занятті з навчальної дисципліни на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом індивідуального завдання та публічного захисту студентом.

4. Оцінка за роботу враховується при виведенні підсумкової оцінки (заліку) з навчального курсу. Оцінювання здійснюється в межах 28% від загальної кількості балів, тобто може складати від 1 до 28 балів.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. Особливості засування музикотерапії з дітьми.
2. Музикотерапія як метод профілактики девіантної поведінки в дітей.
3. Ігротерапія як метод корекції агресивності в дітей.
4. Особливості застосування музикотерапії при депресії.
5. Музикотерапія для дітей з обмеженими можливостями.
6. Казкотерапія як метод корекції дитячих страхів.
7. Використання арт-терапевтичних технік в практиці казкотерапії.
8. Особливості застосування казкотерапії з дорослими.
9. Пісочна терапія як засіб емоційного розвитку особистості.
10. Метод юнгіанської піскової терапії.
11. Арт-терапевтичні методи в роботі з аутичними дітьми.
12. Особливості застосування метафори в казкотерапії.
13. Психодрама як метод роботи з проблемами сорому та провини.
14. Основні техніки і напрями психодрами.
15. Використання вправ психодрами для вирішення проблем різних груп клієнтів.
16. Техніки та прийоми ізотерапії.
17. Ізотерапія як метод психологічної допомоги дітям.
18. Процес і техніки танцювально-рухової терапії.
19. Танцювальна терапія в роботі з емоційними блоками та тілесною напругою.
20. Особливості застосування методу глинотерапії.
21. Крекційний вплив фототерапевтичних занять.
22. Лялькотерапія в корекційній роботі з дітьми.
23. Практика лялькотерапії з дорослими.
24. Процес терапевтичної роботи з тістом (тістопластика).
25. Вплив біліотерапії на психічний стан особистості.

26.Терапевтичні механізми методу бібліотерапії в умовах клініки.

10. Методи навчання

пояснювально-ілюстративний метод (лекції із використанням мультимедійних засобів, таблиць, графічних схем, семінарські (практичні) заняття, бесіда, дискусія, розповідь); репродуктивний метод (відповіді на запитання, розв'язування навчальних завдань тощо); метод проблемного викладу матеріалу (проблемна ситуація, проблемне завдання); кейс-метод; частково-пошуковий, або евристичний, метод; інтерактивні методи («мозковий штурм», «ділова гра», «круглий стіл», «когнітивна карта»); дослідницький метод (самостійне опрацювання наукової літератури, періодичних, хрестоматійних видань тощо).

11. Методи контролю

експрес-тести (ЕТ), поточне оцінювання (усне, письмове, функціональне), самостійна робота, контрольна робота.

Мета поточного контролю – оцінити ступінь засвоєння теоретичного і практичного матеріалу та рівень знань студентів з відповідних розділів дисципліни. Контроль здійснюється у формі усного опитування, колективних дискусій і обговорень та презентацій самостійно виконаних завдань. До підсумкового контрольного випробування допускаються студенти, що прослухали лекційний курс, взяли активну участь у практичних заняттях. Підсумковий контроль знань здійснюється на останньому практичному занятті.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОПОВІДЕЙ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

№	Критерії	Оцінка	Кількість балів
1.	Структура	кількість слайдів відповідає змісту і тривалості виступу (для 7-хвилинного виступу рекомендовано використовувати не більше 10 слайдів); наявність титульного слайду і слайда з висновками	до 4
2.	Наочність	– ілюстрації доброї якості, з чітким зображенням, текст легко читається; – застосовуються засоби наочної інформації (схеми, рисунки, діаграми тощо).	до 4
3.	Дизайн та налаштування	– оформлення слайдів відповідає темі; – для всіх слайдів презентації застосовується ідентичний шаблон оформлення; – текст сформатовано за шириною	до 2
4.	Зміст	– презентація добре структурована і відображає основні етапи дослідження (проблема, мета, гіпотеза, хід роботи, висновки, ресурси); – містить повну, зрозумілу інформацію по темі роботи; – орфографічна та пунктуаційна грамотність	до 6
5.	Вимоги до виступу	– виокремлено та сформульовано головні ідеї, на яких базується презентація;	до 6

		<ul style="list-style-type: none"> – немає дублювання тексту на слайдах та у виступі; – доповідач вільно володіє матеріалом, чітко і зрозуміло висловлюється; – впевнено і коректно відповідає на запитання та зауваження аудиторії; – не виходить за межі регламенту (7 хвилин); 	
6.	Стиль презентації	<ul style="list-style-type: none"> – збалансоване використання і тексту, і зображення для передачі думок; – емоційний контакт з аудиторією; – креативність доповідача 	до 3
7.	Реакція аудиторії	<ul style="list-style-type: none"> – відповідає моделі споживацької поведінки AIDA (Attention, Interest, Desire and Action); – візуальні ефекти для розміщення тексту та ілюстрацій не перешкоджають сприйняттю змісту; – вдало аргументовані ідеї підтримують цікавість аудиторії 	до 3
	Максимальний бал		28
	Шкала оцінювання		0-7 – «2»; 8-15 – «3»; 16-23 – «4»; 24-28 – «5»

Критерії оцінювання рефератів:

1. Актуальність теми (3 б.).
2. План реферату має системно розкривати обрану тему (3 б.).
3. Зміст реферату має передбачати розкриття положень практичної діяльності психолога за напрямом арт-терапія (5 б.).
4. Специфіка застосування цього методу. Розкриття особливостей застосування арт-терапевтичного методу в роботі з різними віковими категоріями клієнтів (діти, підлітки, дорослі тощо) для розв'язання корекційних, профілактичних, реабілітаційних та розвивальних завдань (5 б.).
5. Особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків, пропозицій та креативних ідей щодо використання методів арт-терапії у майбутній професійній діяльності (5 б.).
6. Використані джерела (наявність достатньої кількості наукових джерел та їх належне оформлення) (3 б.).
7. Додержання загальних вимог щодо оформлення реферату (4 б.).

Шкала оцінювання (максимальний бал – 28): 0-7 – «2»; 8-15 – «3»; 16-23 – «4»; 24-28 – «5».

Орієнтовна схема складання есе:

- постановка питання або проблеми (визначається предмет викладу);
- перелік причин, що спонукали звернутися до цієї проблематики (недоліки, проблеми освіти, передовий досвід, зразок тощо);
- теза-аргумент, ілюстрація проблеми (основні положення, що підкріплені фактами, аргументами, досвідом);

- Я-позиція (власне місце в психотерапевтичному просторі);
- висновки (вирішення проблеми, пропозиції, рекомендації, побудова принципів, положення, шляхи виходу і практична значущість).

Есе оцінюються в балах (максимально – 10 балів): 9-10 – «відмінно»; 6-8 – «добре»; 3-5 – «задовільно», 1-2 – «незадовільно», 0-1 – робота не зараховується. Бали виставляються за такими параметрами:

- 1) відповідність тексту есе запропонованій темі (relevance to the topic) – 1,5 бала;
- 2) психологічне розуміння запропонованої теми (psychological understanding of the topic) – 3 бали;
- 3) переконливість наведених аргументів (persuasive power of argumentation) – 3 бали;
- 4) узгодженість, послідовність, логічність викладу (coherence) – 2 бали;
- 5) оригінальність есе (originality) – 1,5 бала.

Розподіл балів за виконання творчого завдання

Максимально можна отримати 4 бали: 3,5-4 – «відмінно»; 2,5-3,4 – «добре»; 1,5-2,4 – «задовільно», 1-1,4 – «незадовільно», 0-0,9 – робота не зараховується. Бали виставляються за такими параметрами:

- 1) відповідність тексту запропонованій темі – 0,5 бала,
- 2) змістовність викладу матеріалу (структурованість та обґрунтованість опису) – 2 бали;
- 3) узгодженість, послідовність, логічність викладу – бали – 0,4 бала;
- 4) рефлексивність – 0,4 бала;
- 5) оригінальність – 0,4 бала;
- 6) захист роботи – 0,3 бала.

Поточний контроль знань. Опитування за кожною темою оцінюється від 0 до 4 балів. Відсутність відповіді оцінюється у 0 балів.

До одного балу оцінюється відповідь, в якій студент не засвоїв теми, не вмів викласти зміст теми, не виконав самостійних індивідуально-дослідницьких завдань за темою.

Одним балом оцінюється відповідь, в якій студент не засвоїв більшості питань теми, не вмів викласти зміст більшості основних питань, не виконав більшості індивідуально-дослідницьких завдань за темою. Не здатний продемонструвати практичні навички з опрацьованого матеріалу.

Двома балами оцінюється відповідь, в якій студент засвоїв лише окремі питання теми. Не вмів вільно самостійно викласти зміст основних питань, окремі завдання індивідуальної самостійної роботи не виконав або виконав з серйозними недоліками за темою. Практичні навички використання засвоєного теоретичного матеріалу на задовільному рівні.

Трьома балами оцінюється відповідь, в якій студент недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання теми. Вмів самостійно викласти зміст основних питань, виконав усі індивідуально-дослідницькі завдання з певними неточностями за темою. Демонстрував пізнавальну активність, зацікавленість у

теоретичному засвоєнні теми. Практичне застосування деяких вивчених питань визиває певні труднощі.

Чотири балими оцінюється відповідь, в якій студент повно та ґрунтовно засвоїв всю тему, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань теми, робити висновки, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, грамотно виконав самостійну роботу.

Оцінювання **експрес-тестування** (максимально – 10 балів): «відмінно» (9-10 балів); «добре» (8-6 балів); «задовільно» (5-3 бали), «незадовільно» (0-2 бали).

12. Розподіл балів, які отримують студенти:

залік передбачає підсумкове оцінювання (у стобальній шкалі) й визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістового модуля.

Поточний контроль – 16 балів;

Експрес-тестування – 20 балів;

Контрольна робота – 10 балів;

Індивідуальні (творчі) завдання – 54 бали;

Разом: 100 балів.

Додаткові бали нараховуються за участь у науково-дослідній роботі (підготовка публікацій і виступ на конференції – по 5 балів), опрацювання завдань з самоаналізу – по 2 бали (за кожен модуль).

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	К.Р.		
12 б. (10- ЕТ, 2- ПК)	12 б. (10-есе, 2-ПК)	8 б. 4-ТЗ, 4-ПК	16 б. (10- ЕТ, 2- ПК, ТЗ-4)	14 б. 8-ТЗ, 6-ПК	28 б. 28 - П/Р	10 б.		100

ПК – поточний контроль

К.Р. – контрольна робота;

ЕТ – експрес-тест.

ТЗ – творче завдання

П / Р (презентація / реферат)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичні комплекси з «Основ психологічного консультування» та «Основ психотерапії».
2. Відеоматеріали (конференції, виступи, лекції, тренінги тощо).
3. Мультимедійна презентація.
4. Матеріали системи дистанційного навчання.

Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

Навчальна дисципліна «Екзистенційна арт-терапія» передбачає використання мультимедійного обладнання (комп'ютер, проектор).

14. Рекомендована література

Базова

Автор Підручника (навчального посібника тощо)	Найменування підручника (навчального посібника тощо)	Найменування видавництва, рік видання	Кількість примірників / Режим доступу
З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос та ін./ за ред. З. Г. Кісарчук.	Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: навч.-метод. посібник	К. : ТОВ “Видавництво-во “Логос”, 2015. – 207 с.	Електронний ресурс. – Режим доступу: http://inpsy.naps.gov.ua/userfiles/files/
Левченко К.Б., Панок В.Г., Трубавіна І.М.,	Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навч.-метод. посібник	К. : Агентство “Україна”. – 2015. – 176 с.	Електронний ресурс. – Режим доступу: 20151023114554_simyi_z_ditm_y_v_period_viysk_konfliktu.pdf

Цимбалюк І.М.	Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб.	К. : ВД «Професіонал», 2005, 2007	13 прим. http://shron1.chtyvo.org.ua/Tsymbaliuk_Ivan/Psykholohichne_konsultuvannia_ta_korektsiia_Modulno-reitynhovy_i_kurs.pdf
Паркулаб О.Г.	Основи психологічного консультування: навч.-метод. комплекс	Ів.-.франківськ: В-во ПрНУ, 2007	4 прим. http://lib.pu.if.ua/elibrary.php
Захаров А. И.	Неврозы у детей и психотерапия [Текст].	СПб. : Союз, 1998.	5 прим.
Васьківська, С.В.	Основи психологічного консультування [Текст] : підручник.	К. : Ніка-Центр, 2011.	10 прим. https://www.twirpx.com/file/394644/
Мэй, Р.	Искусство психологического консультирования. Как давать и обретать душевное здоровье [Текст].	М. : Институт Общегуманитарных наук, 2015	2 прим. http://cpp-p.ru/wp-content/uploads/2015/08/psiho.pdf
Приходько Ю.О.	Практична психологія: Введення у професію: навч. посібник.	К.: Каравела, 2010. - 232 с.	11 прим. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/praktichna_psihologia.pdf
В. Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева.	Основи практичної психології [Текст] : підручник .	К. : Либідь, 2006	9 прим. https://www.academia.edu/31720115
Глива Є.	Вступ до психотерапії [Текст] : навч. посібник.	Острог-Київ : Острозька академія, Кондор, 2004.	24 прим.
А.А.Бодалев	Рабочая книга практического психолога [Текст]: пособие	М. : Изд-во Ин-та психотерапии, 2002.	2 прим. http://klex.ru/b9h
Файн С.П. Глассер	Первичная консультация. Установление контакта и завоевание доверия	М. : Когито-Центр, 2003.	1 прим. https://www.litres.ru/pol-g-glasser/pervichnaya-konsultaciya-ustanovlenie-kontakta-i-zavoevanie-

Каліна Н.Ф.	[Текст] Психотерапія [Текст] : підручник	Академвидав, 2010. (Сер. "Альма- матер").	doveriya/chitat-onlayn/ 34 прим. https://library.udpu.edu.ua/library_files/432663.pdf
Кузікова С. Б.	Теорія і практика вікової психокорекції [Текст] : навч. посібник.	Суми : Університетськ а книга, 2008.	5 прим. http://kuzikova.info/ru/2016/01/teoriya-i-praktika-vikovoi-psihokorekcii/
Кузікова, С. Б.	Основи психокорекції [Текст] : навч. посібник.	К. : Академвидав, 2012. (Серія "Альма- матер").	14 прим.
Яценко Т.С.	Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції	К. : Вища школа, 2008.	5 прим. https://library.udpu.edu.ua/library_files/423691.pdf
Нельсон-Джоунс, Р.	Теория и практика консультирования [Текст] : учебное пособие.	СПб. : Питер, 2000.	1 прим. http://www.klex.ru/6cq
Дженнингс Сью, Минде А.Д.	Сны, маски и образы: Практикум по арт-терапии	М. : Ин-т кон- сультирования и системных решений, 2007.	1 прим. https://www.klex.ru/eon
Колпакчи О. С.	Арт-терапия : курс лекцій : навч. посібник	Бердянськ : БДПУ, 2016. 322 с.	1 прим.
Ільченко І. С.	Арт-терапия: навчальний посібник для студентів.	Умань: Видавничо- поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.	http://chito.in.ua/navchalenij-posibnik-dlya-studentiv-dennoyi-ta-zaочноyi-formi.html

Допоміжна література

1. Бетенски, Мала Гитлин. Что ты видишь? [Электронный ресурс]: новые методы арт-терапии: [пер. с англ.]. Москва: Эксмо-Пресс, 2002 — 251с. <https://docplayer.ru/80566212-Betenski-что-ты-видишь-novye-metody-art-terapii-skachat.html>
2. Копытин А. И. Диагностика в арт-терапии. Метод «мандала». Санкт-Петербург : Речь, 2003. 144 с.
3. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии подходы, диагностика, система занятий. СПб.: Речь, 2003. 256 с. <https://www.klex.ru/eon>
4. Вознесенська О., Мова Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога : використання арт-технологій в освіті. Київ, 2007. 120 с.
5. Введение в музыкотерапию / Г.-Г. Декер-Фойгт. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 208 с.

6. Грегг М. Ф. Тайный мир рисунка. Исцеление через искусство. Санкт–Петербург : Деметра, 2003. 165 с.
7. Айви А.Е., Айви М.Б., Саймэн-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. Москва, 1999. С.9 – 33.
8. Мастерство психологического консультирования / под ред. А.А. Бадхена, А.М. Родиной. СПб. : Речь, 2006. С.66-72, 178-184.
9. Панок В. Г., Чаплак Я.В., Романовська Д.Д. Психоконсультативні стратегії діяльності практичного психолога системи освіти : навч.-метод. посібник / [за науковою редакцією В. Г. Панка]. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 232 с.
10. Підлипна Л. Терапія мистецтвом. Івано-Франківськ : ОППО; Снятин : ПрутПринт, 2009. 136 с.

Класичний психоаналіз

11. Психотерапевтичний практикум. Випуск 1. Класичний психоаналіз / Редактор-упорядник З.С.Карпенко. Івано-Франківськ : Гостинець, 2004. 59 с.
12. Улыбина Е. Страх и смерть желания. Москва : Модерн – А ; СПб. : Академия исследования Культуры, 2003. 320 с.
13. Фрейд З. Вступ до психоаналізу ; [пер. з нім. П. Таращук]. Київ : Основи, 1998. 709 с.
14. Фрейд З. Введение в психоанализ : Лекции / З. Фрейд ; авторы очерка о Фрейде Ф.В. Бассин и М.Г. Ярошевский. Москва : Наука, 1989. 456 с. (Серия «Классика науки»).
15. Фрейд З. Толкование сновидений ; [пер. с нем.]. Москва : Эксмо; СПб. : Мидгард, 2005. 1088 с.
16. Фрейд З. О клиническом психоанализе. Избранные сочинения. Москва : Медицина, 1991. 288 с.
17. Фрейд З. Влечения и их судьба. Москва : ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. 432 с. (Серия «Антология мудрости»).
18. Фрейд З. Тотем и табу: сб. Москва : Олимп; ООО «Издательство АСТ-ЛТД; 1998. 448с.

Аналітична психологія

19. Биркхойзер-Оэри Сиббил. Мать : Архетипический образ в волшебных сказках ; [пер. с англ.]. Москва : Когито-Центр, 2006. 255 с. (Юнгианская психология).
20. Джин Шинода Болен. Богини в каждой женщине. Новая психология. Архетипы богинь / Джин Шинода Болен ; [пер. с англ. И. Старых]. Москва : ООО Издательский дом «София», 2006. 272 с.
21. Джин Шинода Болен. Богини в каждом мужчине. Архетипы, управляющие жизнью мужчин ; [пер. с англ. Е. Мирошниченко]. Москва : ООИИздательский дом «София», 2006. 304 с.
22. Нолл Р.Х.А. Тайная жизнь Карла Юнга : [текст] ; [пер. с англ. В.И. Менжулин]. Москва : Рефл-Бук ; Київ : Ваклер, 1998. 432 с. (Серия «Актуальная психология»).

Індивідуальна психологія А. Адлера

23. Адлер А. Очерки по индивидуальной психологии. Москва : Когито-Центр, 2002. 220с.
24. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. Москва : Мысль, 1993.
25. Адлер А. Лекции по аналитической психологии. Москва: Рефлбук, К.: Ваклер, 1996.
26. Адлер А. Индивидуальная психология. *История зарубежной психологии. 30-60-е годы XX в.)* / под ред. П.Я. Гальперина, А.Н. Ждан. Москва : Изд-во Моск. Ун-та, 1986. С.130-140.
27. Дрейкус-Фергюссон Е. Введение в теорию Альфреда Адлера. Минск, 1995.
28. Сидоренко Е.В. Терапия и тернинг по Альфреду Адлеру. СПб. : Питер Пресс, 2000.

Поведінкове консультування

29. Гулдинг М., Гулдинг Р. Психотерапия нового решения. Теория и практика. Москва : Класс, 1997. 288 с.
30. Дилтс Р. Изменение убеждений с помощью НЛП. Москва : Независимая фирма «Класс», 2000. 192 с.
31. Лазарус А. Мысленным взором: Образы как средство психотерапии. Москва : Независимая фирма «Класс», 2000. 144 с.
32. Смит М.Дж. Тренинг уверенности в себе. СПб. : Коспект, 1997.

Гештальт-терапія Ф. Перлза

33. Булюбаш И.Д. Руководство по гештальт-терапии. Москва : Изд-во Института психотерапии, 2004. 768 с. (Сер. : Золотой фонд психотерапии).
34. Невис Э. Организационное консультирование. Гештальт-метод.СПб. : Издательство Пирожкова, 2001.
35. Перлз Ф., Гудмен П., Хеффермин Р. Практикум по гештальттерапии. Москва : Изд-во Ин-та психотерапии, 2001.
36. Перлз Ф. Практика гештальт-терапии. Москва : Ин-т общегуманит. Исследований, 2001.
37. Перлз Ф. Гештальт-семинары. Москва : Пресс, 1998.
38. Польстер И., Польстер М. Интегрированная гештальт-терапия: Контуры теории и практики. Москва : Класс, 2001.
39. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. Санкт–Петербург, 2001. 224 с.
<http://psiholog-dnepr.com.ua/view-and-read/knigi-po-skazkoterapii>

Екзистенційна терапія

40. Тихонравов Ю.В. Экзистенциальная психология. Учебное-справочное пособие. Москва : ЗАО «Бизнес-школа», Интел-Синтез, 1998. 238 с.
41. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. Москва : Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2001. 256 с.
42. Франкл В. Психотерапия на практике. СПб. : Ювента, 1999.
43. Франкл В.Э. Основы логотерапии. Психотерапия и религія. СПб. : Речь, 2000.
44. Экзистенциальная психология / под ред. Р.Мея. *Экзистенция* / под ред. Р.Мея, Э.Энджела, Г.Элленбергера. Москва : Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2001.
45. Ялом И. Теория и практика групповой психотерапии. СПб. : Питер, 2000. 640 с.
46. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. Москва : Независимая фирма «Класс», 1999. 450 с. <http://www.psylib.ukrweb.net/books/yalom01/index.htm>
47. Ялом И. Ліки від кохання та інші оповіді психотерапевта . Київ : Книжковий клуб, 2016. 416 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://lib.pnu.edu.ua/nayk-pny.php> - наукова бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
2. <http://www.nbu.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
3. <https://ksp.pnu.edu.ua/en/> - кафедра соціальної психології та психології розвитку ПНУ
4. <http://www.d-learn.pu.if.ua/> - дистанційне навчання
5. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».
6. <http://pl.bookos.org/> - електронна англomовна бібліотека
7. [www // Art therapy Online : ATOL Heather Tuffery та ін.](http://www.arttherapyonline.com/)